

A magyarok és lengyelek a multban.

Jámbor krónikások beszélnek, hogy midőn a keresztény idősámitás az ezeredik esztendőhöz közeledett, a pogány lengyel fejedelem küldöttsége érkezett Rómába s megterése fejében királyi címet és koronát kért II. Szilveszter pápától. A pápa örömmel fogadta a messze földről jöttöket; megáldotta a küldöttséget s elkészítette urak számára a koronát. Már készen volt a királyság e magasztos jelvénye, midőn egy éjjel Szilveszter pápának álmaiban megjelent az ur anyala s tudata vele, hogy nem sokára egy másik fejedelem küldöttei jönnek el hozzá; nekik s ne a lengyeleknek adja tehát az új koronát. A küldöttség csakugyan megérkezett s István magyar fejedelem számára kérte és kapta meg a koronát. Így jutott a lengyel részre szánt korona Magyarországnak, melynek lakói ma is kegyelettel őrzik az ősi kincsét, mint az állami es uralkodói hatalom szimbólumát.

De csakhamar a lengyel fejedelem is király lett. A két nemzet körülbelül egy időben fogadta el a keresztény hitet s e hatalmas kötelekkel örökre összefűzött a nyugati világgal, az európai polgárosodással. Az egyik, a lengyel, északon volt sok századon át az európai műveltség végvára és úttorója. A mi határain túl kezdődött, az már idegen világ volt, egészben vagy nagyjából barbár ázsiai világ, melynek népei félevezredni tovább alig befolyásolták az európai nemzetek életét és kultúrtörvényességét. A másik, a magyar állam, délkeleten foglalt el azonos állást; utolsó leponát pontja lón itt a nyugati világnak s legelő érezte mindenkor a keletre jövő nagy hullámzásokat.

A szomszédosság s az államélet keresztény középkori szerveződési folyó rokonság, az érdekek gyakori azonosossága Magyar- és Lengyelország között sokféle érintkezési pontot teremtett. A Piast- és az Árpád-házak királyait és hercegeit házassági kót lékek fűzték össze, magyar hercegek a sűrű családi villongások idején gyakran kerestek és találtak menedéket a lovasias lengyel nép körében s Béla s László hercegek lengyel földről tértek haza, hogy itt trónra lépjenek.

Világtörténelmi jelentőséget a két állam érintkezése u XIV. században nyert az Anjou-ház uralma idején. A messzalátó Róbert Károly király-alkalmi hatalmának és a magyar állam erejének gyarapításán fáradozva, fölismerve a két korona egyesítésének nagy jelentőségét s sohasem teveszté politikai kombinációjában szem elől. Ily tervek valóításának első alapja akkor a házasság s a belőle folyó örökjog volt. Róbert Károly háromszor nősült s két ízben lengyel herceggasszonyt vett feleségül. Harmadik neje, a férfias lelkű Erzsébet, Lokietek Ulászló király leánya, szűletén Lajost, a nagy királyt, ki atyjá magasztos álmaik később valóította s a két állam egyesítésével három tengeren uralkodó királyt adta.

De mielőtt ez megtörtént, egy lengyel herceg, Kázmér, hazánkban olyan esemény előidézője volt, mely történelmünk egyik legmegrendítőbb tragédiája s az egész királyi család életét veszélyeztette. Hegedősök minid előszeretettel öntötték dalba Zách Klára és családja szörnyű esetét, melynek emlékét Arany János szép költeménye ma is ébren tartja a köztudatban. Kázmér lengyel trónörökös, Erzsébet királyné fivére, Visegrádon látta meg a királyi udvar riruló szép rózsáját. A többi ismeretes. Leszállította. Az atya, Zách Felician bírnészesnek gondolta a királynéleánya megalázásában, 1330. April 17-én hozsától llyegve tört a királyi családra, mely éppen ebédelt. Megsebesítette a királynét, de az előrohantó udvariak legyűrtek az őrdjögöt. A Zách nemzetség harmadizigien kegyetlenül kiirtatott s

a szerenczétlen Klára is osztozott övéi sorában.

Ez a rémes eset tartotta fenn Kázmér herceg emlékét nálunk De otthon hazájában a legnemesebb uralkodás fűződik nevéhez. A halás utókor a Nagy melléknével tüntette ki s csakugyan ő volt Lengyelország legnagyobb király. Szerette a nőket később is s a hagyomány mindenféle regényes kalanddal fűzi össze nevét. De tett egyebet is s uralkodása alatt Lengyelország külhatalmi állása és a belső anyagi és szellemi fejlődése ritka magas fokot ért el. Gondot viselt alatalavít minden osztályára; az urak szerették, de azért sanyargatásai ellen megtudta oltalmazni a szegény jobágyokat, amiért azután elneveztek paraszt királynak. Dlugoss a XV. századi lengyel krónista második bölcs Salamonnak nevezi s elmondja róla, hogy trónraléptekor fából épült Lengyelországot vett át s kőből épületet hagyott vissza. Egyénisége sokban hasonlít a nagy igazságos Mátyás királyunkhoz. Benne halt 1370-ben az ősrégi lengyel uralkodóház, a Piast-család.

A lengyel trónra Nagy Lajos magyar király ült, ki még 1339-ben trónörökösévé választott. Akkor anyja, Erzsébet, a hoszu örökösödés után újra elért e sikerének annyira megörvendezt, hogy mgörökítésére építette a kassai szent Erzsébet-templomot, mely hazánk egyik legnagyobb műemléke, a multak egyik legszebb építészeti öröksége ma is. Lajos, mint a két ország király, a két korona állandó egyesítésén fáradozott. De hasztalanul. Nem volt fia, s halála után a lengyel rendek csak abba egyeztek bele, hogy egyik leányát elfogadják királynőül Magyarországon az idősebbé, Máriaé lón, ki rövid és megpróbáltatásokban gazdag életét korán bevezette, míg a fiatalabb, Hedvig, Lengyelország történetében kiváló jelentőségre vergődött. Kezéért a pogány litván herceg megkeresztelkedett, s így egy magyar királyleány és egy lengyel herceg házasságából támadt a Jagello-uralkodóház, mely századokig virágzott és sok kiváló királyt adott Lengyelországnak.

Magyarországnak is ő adta I. Ulászlót, kinek fején újra egyesült a magyar és lengyel korona. Ekkor már Európa keletén félelmetes hatalommá fejlődött a török s az ottani elgyöngült keresztény államok rovására folyton tovább terjeszkedett. Ily viszonyok közt a magyar és lengyel koronák egyesítése világtörténelmi fontosságúvá válhatott, ha a két állam egyesíti erejét, hogy vele a török ellen nyomuljon és újra kiszorítsa Európából. A huszöt éves Ulászló fölismerve a nagy hivatást s készen mutatkozott valóítására. Volt hadvezére, Hunyadi János, a középkor legnagyobb magyar katonája; a szerbek, albánok, bizánciak segítőköt ajánlotta fel, a keresztény világ lelkesedéssel nezte a nagy vállalatot, midőn Ulászló Hunyadyal a mesés keletre indult, hogy kiirtsa a pogányt Európából. Siker dicsőség koronázta a hadjáratot, mely nem vezetett ugyan a török uralom végleges kipuztatására, de fölőtte előnyös békét eredményezett. De alighogy megkötötte, rögtön fel is mondta Ulászló a békét I-smét levonult keletre. Egész a Balkánhoz ért. Itt azonban azok, kikre odalenn számított, vagy gyáván cserbe hagyták, vagy nyomorultan elarulták s a hős király a magyarság színe-járával, számos lengyel vitézzel a várnai síkon vesztette életét.

Valami másfél századdal később Magyarország adott egy nagy királyt Lengyelországnak, Báthory Istvánt, a hatalmas oroszverőt, ki keze sulyát ismetelve ereszette a moszkvai czárral s a lengyel nemzet történetének egyik legszebb lapjára jegyezte fel nevét. A XVII. században Erdély hatalmas uralkodói Bethlen Gábor és I. Rákóczy György vetették szemüket a lengyel koronára. Ha csezt érhetnek, esemény világtörténelmi jelentőségre emelke-

dett volna, mert a protestantizmus diadalát jelentette volna oda fenn Északon, a mi más irányt adott volna egész Európa további sorsának. Bethlent és Rákóczyt csak a halál akadályozta meg a terv valóításában, melyhez főleg az utóbbi már igen közel állt. Fia II. György szintén a lengyel koronára vágyott s érte vesztette el az erdélyi fejedelemséget s csakhamar életét is. Fényes sereggel indult el, hogy fegyverrel kezében szerezze meg a lengyel trónt. Szerenczétlen volt; csak csufos béke árán szabadult meg, serege pedig elvertett vagy tatár fogságba esett s az országos katasztrófák, melyek a végzetes lengyel kalandhoz fűződtek, nem sokára teljesen kimerítették az önálló Erdély életérjét. A lengyelek viszont betörték Magyarországra s elpusztították Szatmár-, Bereg- és Ugácsamegyéket, mi akkor a hirályi Magyarországon, mely Rákóczy vállalatát nem támogatta, rendkívüli felháborodást keltett. Erélyesen sürgették a viszályt, különösen a tizenhárom szepesi város visszafoglalását, melyeket még 1413-ban Zsigmond király zálogosított el a lengyel koronának. De a kétszínű bécsi politika nem tejesítette a nemzet ez óhaját. A szeptesi városok csak Lengyelország gyászos feldarabolásakor jutottak vissza az anyaországba.

Mint az 1683-ban kezdődő nagy felszabadító hadjáratban a hős Szobieszky János lengyel király, úgy az 1848-9-ik zaadásgharcban Bem és sok más vitéz lengyel hazafi irakbe arabottükkel nevet a magyar történelemben. A rettenetes csapások, melyek a lengyel nemzetet száz év óta sújtották, heroikus harczi nemzetiisége, hite, létele fenntartásért a magyarságban mindig fájdalmas viszhangozt kellettek, a melynek a legékezőbbben Deák Ferencz adott egykor kifejezést. 1833-ban harminchét magyar megye irt fel a kormányhoz a lengyelek érdekében, az országgyűlésen pedig Deák tartotta remek beszédét, mely ma is kedvenc olvasmánya az ifjúságnak s ébren tartja benne a részvétet egy nagy és nemcsép iszonyatos szenvedési iránt. És bármilyen tekervényes utakat kövessen a hivatalos politika, a magyar nemzet minden körében a legékezőbb a rokonszenv a szerenczétlen lengyel nemzet iránt, s örömmel látjuk, hogy monarchiánkban a fehérsas szabadon kibontja szárnyait.

„P. N.”

Az orsz. gazdasági congresszus tárgyjáról.

Irta: Liskay Sándor. (III. közlemény.) (Vége.)

A pénzüralomnak ösztönöszerepét oda kelléven működni, hogy azon ideális vagyoni alapja melyen épült óriás hatalma, rendelkezési köre, s ezek folyán szerzett luxuriószonon kényelmes életmódja, csorbát ne szenvedjen, hogy t. i. a pénz és hitel értékpapirok becsesziárd legyen és a valódi egyszerű realitások természet-s jogai fejele ne kerekedjenek, s úgy ne járjon mint p. o. az 1870-es évek elején, midőn a termények földbirtokok becses nevezőve volt a renes gazdák megfélemlős pénzübankjeje, hitel papir legnagyobb része 30-40-50 perczentel is alá b állott nevészterti értékeknek s a híres krachok egymást érte, valaki neki igyekezni kellett azon, hogy tekintélyt fenntartsa, a mit az idő szerint kitűnőleg el is ért, különösen nálunk a veletlen rendezésnek legfőbbképpen az állami nepotisticus patrocínium, s a régi pénzüralom képviselő ezüst érték degradálásának, az aranyérték monopolizálásának mántiósusan nagy tudomány keresztült vitele által, s különösen tekintve Magyarországot az osztrák-bank ujra szűletés után bekövetkezett, azon hitelezési szigor al-

tal, melyet épen a terménykereskedelem s általában Magyarország termelői iránt működött, így idézte elő apránként azon penzétleneséget, termény, földbirtok elértékellenedést, mely különösen a gazdálkodó osztályra súlyosodott leginkább, s factorul szolgált arra, hogy a földbirtokosnak, gazdálkodóknak sem személyes sem ingóságiban levő garantiája hitel alapot ne képezhessen s a földbirtokossal egy hajóban élő kis iparos, földműves nagy része csak tengjen, s illő kereszt hiányból képtelen levén az életsükségleteinek megvásárlására s így a termények fogyasztására ezen fokozatos elszegényítéssel a terménykereskedelmi forgalom teret apassza s ez uton a termények ára értékét is alá süllyesse.

Ily módon lett tehát a kérdéses nyomorúságos helyzetnek egyik főfactora a pénzüralom, nagy elősegítőjeül s szövetségese társul szolgálván a részere forcirozott társadalmi szükségletet kényűző állami megmondólatlan gazdálkodás, fényűzés és absolutisticus irányu szervezkedés rendszere, s ily módon vitte a dolgot oda, hogy a pénz és hitel nagy hivatásu forgalmának a túlságos önzés szerencse vadászát, tőke halmozás utáni vágy által de moralisált irányával, nemcsak a valódi életfenntartó realitások birtokosait, s szorgalom embereit tette tönkre, de telhetetlen kapzsiságával, elbizakodottságával kutatásával ömagára alatt is levagta a fát, mert míg a társadalom kérdéses osztálya a penzétlenesség megszállás hitelkimerülés miatt kolduskodik, ő penzes szekrényei mellett pang.

Tekintve pedig ezen pénzüralom működésének egyes specialitásait, ezek közül azon factor, mely a termények árának azon ominos sorsára, melyről fentebb szólottunk legközelebbi s legnagyobb behatással van, s a mezőgazdaság philoxerájának nevezhető, az az ugynevezett börze speculatio illettől a terménykereskedelemben előálló arkülömbösekkel esmeretes nyereszkedés, valódi börze-játék azon szerencse bűzlet, midőn millióóra menő de csak képzeletben levő menyüség adás-vevéséről szerződnek, s a termények árát még akkor meghatározzák egész évi terminusokra, midőn még a termény jörfőmá ki sem kelt, s ily módon praesudicálva a termelő s a természet jogainak, vagyis a lehető eventualitásoknak, meg kezdék azon nyereszkedési harcot, melyben úgy az adó, mint a vevő fél mindent elkövet hogy ne veszítsen, illettől nyerjen, de a mely harcban rendszeren az eladási kötvényeket kibocsájtó által a vevősekről szóló statistikai kimutatásokból merített merész kombinációval, megállapított árfolyam szokott nemcsak ő közöttök de a valódságban is irányadó lenni s ezen így megállapított ár bár a minél több vásárló kecsgetése czéljából a lehető legnagyobb összegbe van felvére, többnyire az eladó és pedig rendszeren a legnagyobb összekötöttesü tőkepenzes osztály matadurjaiból került elő jóval szokott változni ha csak valami országos nagy elemi, vagy egyéb viharok nem jönnek közbe, de a melynek elhárítására az ugy nevezett Contramme tactica egész rendszerével bírnak s működnek ily módon a legnagyobb eventualitások dacára is csak krajczároknig terjedő különbözségeket engednek egymásnak, a mi ugyan ő közöttök, hol ezekre menő összegekről van kötés, ezen kros összeg is nagy külömböset állíthat elő, de a valódi természet néve vezetes, mert a valódi termények árát is rend sen az ezen börze játékosok közti harc határozza meg.

Ez azon factor mely harczi fejevére t. i. az ugynevezett contreménak tacticiájával, alhírek terjesztésével ellent tudnak állni mindazon eventualitások, beható erejének, melyek a természet törvényeinel fogva is az értékek meghatározására hivatva voltak, s mely épen most is a legmáltiósusabb kitartással műkö-

A »DEBRECZEN« TARCZAJA.

Magyar költő német neje.

— Történelmi beszély. — Irta: Könyves Tóth Kálmán.

III. A nemtő. (Folytatás.)

Tudja, hogy föllepnie nem lehet, mert ömagát teszi pellengére s ha Baumberg Gabriella ellen követne el valami fondorlatot, a kicsikart okmány őt magát kerítne halóba. Az egész esetről, ha ugyan tekintélyt megakarja őrizni, melyen halgatnia kell. Cselédei hallgatását megvásárolta; inasát azonban, ki gyalázatának részben előidézője volt, másnep elbocsátá szolgálatából, bár ez szegény az egészről semmit sem tudott. Magában szilárdan elhatározá, hogyha Gabriellát egyenesen meg nem támadhatja is, de mégis boszút fog állani, verpadra viteti Bacányit, ki miatt ily csuful kijátszató és Bacányiban egyuttal lesujja Gabriellát is.

IV. Thugut és Németh.

Greiner az ajtón egészen kisuorranva, egyenesen a kaphuz sietett, mely a jó előre készült alkulcsal könnyen kinyílt. Egy pár lépésnyire egyfogatu könnyen kabriolett állott. Greiner gyorsan belélt, s miközben a gyeplőt átvette, a mellett őt alakhoz így szólt: — Győzelem, Gabriella! nagyobb mint reméltem. Most süssünk, mert mindjárt nyomunkban lehetnek a kopók. Ne féljen, ön minden bántalom elől védve van. Erről gondoskodom. A gszembor nem sejtí meg most, ki szorította őt annyira farkokba. Ezután kettőnknek

a világ előtt úgy kell föllepnünk, mintha barátságunk meghalt volna, mert ha távolról is gyanítják, hogy én önöket is védelmezem. Gránzenstein könnyebben gördíthetne akadálymentes kísérletünk elé.

A kocsi gyorsan robogott. Gabriellát Greiner hazavitte, hol szűlei is nem agódtak hosszas kimaradása miatt, biztonságban tudván őt kedves barátai körében.

Greiner jól számított. A számtiszt ugyanazon cselhez folyamodott, mely őt hinárba raktotta. Mindjárt kezdetben gyanakodott a Karolina ferjére. Azért tehát egy alantos közege által a szobaleányt akarta megnyerni ügyének. S ez látszólag sikerült is; azonban a hü léány mindent utójé utasítása szerint tett, Elbeszélte a számtiszt ügyének, hogy úgy vette észre, mintha gazdáját mostanában többen látogatták volna meg, sőt egy pár elejtett szóból azt is megtudta, — természetesen a kulcslyukon keresztül, — hogy valami titkos társulat szándékozott befogni nemes urát, de ez ellenszegült minden csábításnak, sőt úgy vette észre, hogy egy idő óta föltűnő feszültség uralkodik Baumbergék és Greinerok között. Így aztán sikerült elámitani a boszút líhegő titkos rendőrt s ne-hogy valamelyik ügynöke nálok véletlenül megpillantsa Gabriellát, az összejöveleket úgy intézték, hogy mindig más-más helyen találkoztak. Csak így ördökhettek Greiner biztosan s jó kilátás reményében Gabriella s Bacányi sorsa fölött. Ő látta el Gabriellát tanácsaival, vak engedelmességét követelvéen tőle.

Ez utolsó feltételre nagy szüksége volt. Mert a sikeres kivitelhez oly eljárás is kellett alkalmaznia, mely nem egyezett össze Gabriella nyílt jellemével, ki minden körülmény között az egyenes utat választotta volna. Csak nagy rábeszélés után vehette rá Greiner, hogy

az alattomos ravaszág ellen az ügyes fortély fegyverét vegyék kezökbe.

Egy hettal a fentebb leirt események után a német költőnő a hatalmas miniszter-nél találjuk, ki melőve a hideg szertartás-feszességét, barátságosan beszélgetett Gabriellával. Thugut szokatlanul jó kedvben volt; külföldről kedvező szímben tánt fel a politikai láthatár, a belügyek is jó fordulatot látszottak venni, a menyiben az összeküvés vezérei mind burokra kerültek. Gabriellával eleinte a költözetről társalgott és ócsárolván a francia neder iskolát, figyelmeztette őt, nehogy ennek nyomában indulva, tévútra engedje jutni géniuszát. Gabriella biztosítá, hogy költői eredetiségét nem engedí szolgai untánzás által eltörpülni, biztosítá, hogy eszményvilágát tisztán megőrizte, — azután habozás nélkül tárta fel szívét ő kegyelmessége előtt, megalintve, hogy oly ügyben jött most is, mely egy ártatlan ember megmentésével s egy gazfőző megbüntetésével van kapcsolatban. Thugut atyislag mosolygott s e mosoly azt látszék mondani: „Kegyelemre bizon számíthatsz”. Azután nyájasan mondá:

— Kedves leányom, oly sokszor tettem már törvényt szigorú bírák között, hogy szinte örömmre szolgál most kivételét tehetni. Biztek bennem, engemet sokan szívtelenek tartanak ugyan, de óhajtanak, hogy Baumberg Gabriella az ellenkezőről győződjék meg.

Ekkor, barátja utasítását híven követve, Gabriella röviden emondta Bacányihoz való viszonyát, majd a számtiszt föllepését, ki keze megnyereséért a legaljasabb eszközöktől sem szűt esküdött ellene és Bacányi diete ellen, végül átnyújtá sma levelet, melyet Greiner a számtisztól kieszőszakolt.

— Lehet, — folytató, — hogy kegyelmesség beszédemet ügyesen koholt cselofságnak gondolja, de az okmány eloszlatat minden kételyt; földericheti Bacányi ártatlanságát s lealczázza az embert, ki e sorokat leírni nem szegényeltte.

Thugut átvette a levelet s olvasása közben redőbbe vontá homlokát; majd iróasztalára tette azt s irónjával egy pár szót jegyzett rá. Ezután Gabriellához fordulva, így szólt:

— Gondom lesz rá, arról biztosítom; nem engednem, hogy egy ártatlan ily nemtelen fondorlatok miatt vesszen el, nem engedhetem, hogy Bécs egyik művelt lelkű hölgyen egy becstelen ember diadalmaskodjék. De most meg egy kérdésremre válaszoljon. En ez írást nagyon jól ösmernem, kétségtelen, hogy a Gránzensteiné, de miként jutott kegyed e nagyon is bizalmas level birtokába?

— Ha kegyelmem uram e kérdést hozzázám nem intézi, én kértem volna fel, hogy fölvilágosítsamot hallgassa meg. A számtiszt régi inasát a mult héten elcsapta. Meitőztatik tudni, hogy az ilyféle emberek csak addig ragaszkoznak urokhöz, mig kenyerüket eszik.

A számtiszt inasa fölékesett engem. Az inasok nagyon sokat tudnak, így ő is tudta, hogy ura nálem kosarat kapott. Elpanaszolta, hogy egyszeri ittassága miatt elcsapák, berét lefogták s most koldusbottal mehet vissza falujába, mert ura még a varosból is kitiltotta, s most kenyertől s bérétől megfosztva, hozzám jó nemi segélyért, a mit azonban nem kérsz, oly tárggyal halálja meg, mely reá nézve értéktelen, de előttem fontos értékkel bír.

(Folyt. köv.)

dik, hog
még ink
Ez
sen az
penzürl
vágya m
lamkötv
változat
termény
Es
tenni a
nemzetg
alakított
hoz cs
hogy uo
tonos st
szerint
reménye
dák álta
lyett a
tutelajok
zsaroló
eszközül
evidenci
més me
kent az
bírnak
és apró
szükség,
1870-es
termény
tosítás
egymásr
An
sorsán s
országba
hogy egy
miatt el
teni, mel
azt az
azon őse
profut
cogutio
kent „u
perdisce
kell ki s
s ezért s
társadalm
Breunsi
kardot lo
congressu
állomány
az állam
teremtője
atti ekkor
nem inka
lom és fe
szeretete
moralis a
zenek az
vonóit alk
Hat
külömben
is nyujtsa
tok s ipa
a pénzüor
regiókba
egy meg
alap alai
nyomorús
Gon
a tényleg
tek oly m
legyen, é
inkább k
gyűlölcse
módon n
instrució
nyitván s
hitelet s
A te
kedő börz
s lépések
betiltasse
lom legs
osztályan
Es
gazdalkod
minden a
keresesse
mely a m
fejezője le
s jogainak
* V
rendes h
meg. * V
zetgazdál
után, kör
dalkodási
helyszínen
portban b
gazdasági
Hozánk t
nek, délt
pest fölül
aital fogad
figatokon
r e s k e r
tobágyról
gulyát me
h o m z, on
l o m meg
g a z d a
hogy ott
Onnan es
rosba s i
„Fehér le
Este fel
termében
tik, mely
lesznek. V
tovább uta

dik, hogy az már rég megállapított árfolyam még inkább lejjebb szálljon. Ez azon malitiosus főlv, mely különösen az 1870 es évek eleje óta, t. i. mióta a pénzületeli szerencse vadatásat telhetetlen vágya nem érve be azon térére, melyet az államkötvények és egyéb értékpapírok árfolyam változatai nyújtottak reá vetettek magokat a termények áraváltozására.

Es ezen börze speculatio segített tönkre tenni azon nagy reményeket is melyeket a nemzetgazdasági vezérérőnk a nagy kilitással alakított nemzetközi országos termény vásárhoz csatoltak, s a börze játék csinálja azt, hogy ugy ezen nemzetközi vásár, mint a folytonos statistikai kimutatások, sőt meg ez idő szerint a pesti közraktrák és elevator szep reményekkel kecsegtető institutioja is a gazdák által képzelit jobb jövő megteremtése helyett a börze speculatio machinatioinak s az ő tutalajok alatti kereskedelem és kupezkedés zsaroló kros politikájuknak szolgá kisegítő eszközül és pedig azon okon, mert folytonos evidentiába tartja előtök az összes évi termés mennyiségét, s azon készletek, mely időnként az eladást várja s biztos tudomással bírnak annak, hogy kis árkiümbésg mellett és apródonként is vásárolhatnak, s nincs arra szükség, hogy egy járjanak el mint jártak az 1870-es év elején midőn meg nem szerepelt a terményielyi így kifejezett börze játék t. i. biztositások magokat egész évi szükségletéről s egymásra licitáljanak.

Anak a ki a gazdálkodás s kis ipar sorsán segíteni akar, specifice pedig Magyarországon, elsőben is figyelembe kell vennie, hogy egy inkább a külvizonyok mint önhibája miatt eladósodott olyan osztályt kell felelőssé tenni, mely a nemzet törzset — typusát képezi, azt az osztályt, melybe legtöbb utódja van azon ósoknek kikre Bonfin azt írta: „magis profuit illis ignorantia quam Graecis cognitio virtutum“ s kik irányában ma Cicero-ként „magis benevolentia quam litum jura perdiscendum“ mert oly hatalmas pressioja adóik kell ki szabadítani, mely hivatásai visszaél s ezért szükséges, hogy az államhatalom a társadalmi igényeket mérő serpenyőbe ne a Brennusi mint eddig tette, de a Camillus kardot lökje s így első sorban is az oct. 3-iki congressusnak egyik főfeladata lesz hatni az államügyeit vezetők körökre, hogy az legyen az állam ezental és azon forciorozott szükség teremtője, mely a népet a kényszerültség miatti elkoldusodás nyomorúságába taszítja, hanem inkább hagyjanak fel kissé az államhatalom és fenyezés azon nagy ábrándjaival s tul szeretettel, mely már is a nemvet oly sok morális anyagi vereségébe került s igyekezzenek az igazságszolgáltatás és adózás huza vonóit alkotó rendszert megváltoztatni.

Hatni a pénzületal körére, hogy a már külföldben is pangó hitel felújításáért is nyujtsanak segédkezet arra, hogy a földbirtok s ipar becsé, érték újra felviruljon s így a pénzületalom is újra lendületet kapva azon régiókba is el hasson hol ma alig szerepelt s így még a pénzületalokosságnak részere új hitel alap alakulna, más oldalról a mai kérdéses nyomorúságon is segítenék. Gondoskodni oly hitelintézetekről, vagy a tényleg működő s pangó üzleti hitelintézetek oly működési irányáról melynek célja az legyen, hogy lehető kis kamatok számíva, inkább képessé tegye a kölcsönözőt a kölcsön gyümölcsöztesítésére s visszafizetésére s ily módon nemcsak birtokára, de terményeire, instructiojára, személyes reputatiojára is hitet nyitván s kiszabadítva a kényszer helyzetől hitelt s vagyon alapját értékesebbé tehetné. A termények ar külföldbevel nyereszkező börze játékok unnepeyesen elkárhoztatni s lepekeket tenni, hogy az törvényes uton is betikassék mint olyan üzlet, mely a társadalom legszükségesebb legmegbecsülöi valóbb osztályának életerején elődik.

Es meg egy pár szót; a mi földbirtokos gazdálkodó osztályunk pedig ne igyekezzen minden áron az angol gentry czim utáni inkább kerestessen vagy gyártasson egy hazai szót mely a mai korhoz alkalmazott utódja s kifejezője legyen a „karok és rendek“ czimnek s jogainak, illetőleg hivatásának.

Helyi hírek.

- * Városi közgyűlés. Debreczen városi rendes havi közgyűlése a hó 17-én tartatik meg.
* Vendégeink. A külföld tekintelyes nemzetgazdái országos kiállításunk megszemlélése után, korútra indulnak hazánkban, hogy gazdálkodási rendszerüket s viszonyainkat, a helyszínen behatóan tanulmányozzák. Egy csoportban mintegy 70-en utaznak országos tejjgazdasági felügyelőnk Egán vezetésé alatt. Hozzánk a hó 12-én, az az szombaton érkeznek, délután 2 órakor, külön vonaton Budapest felől. A megérkezéskor a városi hatóság által fogadtatván, a vasutól — a reájok való fogatokon egyenesen a „csodá dörös epreskertbe“ hajtának, hogy ott a Hortobágyról behajtott városi ménest és törzsgulyát megszemléljék. Innen a mentelepehez, onnan pedig az István-gázmalom mektekintésére mennek. Ezután a külső gázdásági intézetbe rándulnak ki, hogy ott a földmives iskolát megszemléljék. Onnan este 7 órakor érkeznek vissza a városba s itt a „Bika“, „Korona“ és esetleg a „Fehér ló“ vendég ókban szállólatnak el. Este fél 9 órakor tiszteletükre a „Bika“ diszertében a város által bantett rendezték, melyen az idegenek a város vendégei lesznek. Vasárnap reggel 6 órakor a vendégek tovább utaznak. Ohajtottak, miszerint a meg-

érkezés és fogadtatásnál gazdaközönségünk minél nagyobb számmal lenne képviselve s hogy este a vacsoránál minél többen vennének részt. Egy teríték ára 3 frtban van megállapítva. A polgárok közül többen megfogtak kerestetni a hatóság által, hogy fogataikat szombaton délután fél 2 óratól este fél 8 ig bocsássák rendelkezésére, mit hogy az ez iránt felszólított polgárok az ügy érdekében szivesen meg is tesznek arról ketelkedni sem akarunk.

* A kész felszerelés. A város öts foga-gata számára már elkészült a 700 frtos felze-relés, mely Mikiszk helybeli derék sziggyártó üzletének a munkája.

* A megköserölt foiskola. Ezen lapunk tegnapi számban említett ügyben ma a kö-vetkező cikket tettük: (Az igazságér-dekében.) A „Debreczeni E.“ hetfői szá-mában a napi hírek között „Magán tanár a jogakademián“ czimmel olvashattuk, hogy főt. Révész Balint püspök ur az akadémiai taná-rar föltérjesztésére dr. Kardos Samu helybeli ügyvéd urat a „bünvádi eljárás“ előadására jogosította fel. E hirt a „Debreczen“ tegnapi számban átvette s nagy megbotránkosásának ad e fölött kifejezést, azt mondván, „hogy fe-lekezeti jelleg nélküli iskola tehet ilyet, semmi szavunk hozzá, de a debreczeni foiskola, mely-et a protestanizmus saját erejéből emelt és tart fenn, nagyon helytelenül jár el, midőn daczóra annak, hogy elég ref. vallásu ügyvéd ajánlkozott volna dr. Kardos helyett, mégis a zsidót protegjálja.“ Csak ezen szavak azok, a melyekre nekem reflektálnom kell, a többiben tartozik reám. A „Debreczen“ kifakadása tel-jesen alaptalan és ezért jogosulatlan s a szer-kesztő eg ez ügyben nem informáltatta magát illetékes helyen kellőleg. Az úgy úgy áll, hogy dr. Kardos Samu ur f. évi augusztus 13-án keilt s az akadémiai tanárkarhoz intézett leve-lében ajánlkozott egy „a magyar büntető eljá-ras tekintettel a modern fejlődésre“ czimu special collegiumnak jogakademiánkon (termé-szetesen ingyen) való előadására. A tanárkar ezen ajánlkozást felterjesztette, mint illetékes forumhoz főt. Révész Balint püspök urhoz, ki f. évi szeptember 3-án hozám intézett leira-tában ezen és még három ajánlkozást tudomá-sul vevén, a vállalkozók alkalmzatását hely-ben hagyta. Most már kérd-m, hol van itt az a protekczió, a melyet a „Debreczen“ emleget s ki és mikor ábat utjában annak az elé g ref. vallásu ügyvédnek, kik dr. Kardos hely-lyett ajánlkozta volna, hogy tehát ne ajánl-kozzanak?! Hol vannak azok a ref. vallásu ügyvédek? Ha illetékeseknek érzik magukat, jelentkezzenek s ajánlatukat meg most is örömmel fogadjuk. Ki sérti meg azzal a pro-tesztanizmus lenyegi elvét, ha elfogad, bárha egy zsidótól, egy tisztességes és kegyetlen va-gyok hozzátenni, egy krajczárba sem kerülő ajánlatot? Sajátságos dolog, hogy ezen felszó-lalás mostan történi először, holott dr. Kar-dos urat megelőzőleg már két izr. vall. egyén működött akadémiaikon s főként épen jogakade-miaikon. Kerem az adatokat arra nézve, hogy mit rontottak e férfiak itten? Egyebiránt ezen egész levegővagdossá a „Debr. Ellenőrnek“ csak helytelenül a d o t t h i r e n a l a p z s i k, a mennyiben hiányzik belőle annak jel-zése, hogy az a „büntető eljárás“ special col-legiumi tantárgy s ugy azt érteni, hogy főt. püspök ur magántanárságra jogosí-totta fel dr. Kardos urat, holott ő csak azt h a g y t a h e l y b e n, hogy dr. Kardos ur egy special collegiumot előadhasson. E két dolog között az én felfogásom szerint, nagy lenyegi kümbésg van. Ennyit az igaz-ság érdekében! Csiky Lajos, akadémiai igazgató tanár. (E tárgyilagossá es il-letékes helyről jövő cikket most minden commentár nélkül ad-juk, azonban alkalmilag még h o z z á z ó l u n k a z ő g y h o z.)

* Zenede A Debreczen városi zenedébe a beiratások e heten tömegesen fordultak elő. Az intézetbe a beiratások csak e hó 15-ig fo-gadtatnak el; ezen a határidőn tul a 2 frt beiratási díj helyett 3 frot kell fizetni.

* Kertészeti egylet. A helybeli kertészeti egylet választmánya a kert. rendezése körüli érdemeit elismerte az igazgatóknak: Balogh Imre és Kovács János uraknak, s ezért köszönetet szavazott.

* Színház. A mint bennünket értesitenek, a tavalyi paboly-bérlők keves kivétellel az idén is megtartják bérleteiket. Bérelni lehet a színházi pénztárnál d. e. 10—12-ig, d. u. 3—5 óráig.

* Ifjusági mozgalmak. Deák élet a gyöngy-elet! Kivált ilyenkor, iskolai év kezdetén. A könyvtárnok választás olyan mozgalmal idézett elő az ifjuság körében, akár egy képviselő-választás. Mindkét jelölt: C s e c s i l és S z a b o l c s k a Minál körül tekintelyes párt csoportosult, büszken horvára a különböző színű párt jelvényeket. Mindkét párt erősen bizik a győzelemben s tegnap este a Szabolcsa M. pártja a Törő-féle vendégóban, a Csécsi I. pártja pedig a Papp Gyuri bácsi vendégóje-ben tartott értekezletet. — A választás válo-szintűleg egy hét múlva lesz. A jogászsegély-egyleti elnök választása meg eddig nem vert fel oly nagy hullámokat, bár itt is két jelölt van t. i. Tó b y István és F r á t e r Géza.

* A vitriol dráma vége. A mult év ószen történt, hogy helybeli lakos B. ur hen-tes üzletében alkalmazott Grilló olasz szármá-zá-u munkást S u k á n y Erzi helybeli illetőségű leány magánborszoból vitriollal ar-czul öntötte. A férfi fájdalmas sebeket szen-vedett a sérülés következtében, s hosszabb ideig az ágyat őrizte. A merénylő nő ügye ma került tárgyalás alá a helybeli kir. tör-

vényszek előtt, mely Becske Lajos elnöke-lete alatt M o c c e i és U j h e l y i bírákból állott. Vádlo volt G a j z a g ó Ódó, védő pedig G y a g e y Jozsef, ki ezuttal is reme-kek mutatva be ügyvédi talentumának. Az eredmény az lón, hogy a törvénytsek S u k á n y Erzsi teljesen felmentette. A vádlo és a magánfél fellebbeztek.

* Beküldött. Ha az ember végig betüz egy-egy hírlapot, igen sok ellenséges nézete-ket talál benne. Mig például „Katángkóró“ a czimkorság — nagyon helyen ostorozza, már „Józsai“ a következő cikiben megkívánja Debreczen város polgármesterét, hogy akkor is, mikor nem hivatalos küldetésben, hanem a maga költségén megyen a országos kiállításra, kiállítás helyszíneire négylovas hintón, bakon ültesse huszárral hajtatott be s ezen szép je-leletet Szöllösi János egykori polgármester példájával illusztrálván, kiálti, hogy ez adja meg a debreczeni polgármester tekintélyét, különben csak egyszerű emberre válik, mint Simonffy Imre, tehát már Józsei, Katángkóró-val ellenkezőleg a czimkorsághoz s annak czaf-rangjaihoz ragaszkozik. Eltekintve attól, hogy halandó embernek nem adatik meg a jog — akár hány huszárt ültesse is a bakra — ko-csival a kiállítási helyre bemenni, nem lehet eltagadni, hogy igen sok embernek a huszárd adta és adja meg még most is a tekintélyt s erre a tekintély adásra még abban az időben, mikor mindenki lehetett polgármester, nagy szükség is volt, de most már ennek épen az ellenkezőjét óhajjuk s valóban jól esett nekünk, — kik mint magán emberek látogattuk meg a kiállítást, mert Debreczen városát képviselni jogunk nem volt, — hogy Debreczen város polgármestere — ki már az idén több ízben látogatta meg a kiállítást, költséget és fáradságot nem kímélve, bennünket most volt tömegesen oda vezetni s a kiállítási igazgató bizottságnak bemutatni és hogy legkisebb szük-ség sem volt, sem a huszári tekintélyre, sem a cifra ruhára, megmutatta az a fogadtatás, mely minden ízében szívelyes és magyaros volt.

* Gyászír. A guti vasut tulajdonos Ste-iberger Gyula ur 13 éves leánya Róza 9 napi nehez szenvedés után a mult éjjel jobb lére szenderült. A temetési szertartás holnap szeptember 11-én délután 3 órakor fog a Hatvan-utczai 1099. sz. háznál megtartatni, mely végtszességétélre rokoni s baráti tisztelet-meghivatnak. Béke hamvaira!

Hazánk s a külföld.

— Szegedváron az idén is, szeptember 6-án, megünnepeleék Zrinyi Miklós emléknap-ját. A főtéren a Zrinyi emlékre felállított oroszlán ki volt világítva. A vár romjaiból mostárdurranások jeleztek az ünnepelet. Erre Farkas tanító szép alkalmi beszédet mondott s a delárdá a himnusz és a szózatot énekelte. Este a város ki volt világítva.

— Az ódos anya. Hat évvel ezelőtt Szé-keshérvárott egy szép fiatal leány, Schenk-buch Vilma mirenyemergezéssel vetett vé-gét életének. Édes anyja, öz. Schenknbuch Józsefné, mártonvásári adótitást özevge, azóta folytonosan buslakodott, s pár nap előtt ugyan-zenen mirenyel, melyet gyönyök leánya hát-rabagyott, szinte megmérgezte magát. Halála előtt mindenről pontosan intézkedett; kifizette adósságait s rendelkezett hátrahagyott apró-ingóságairól. Hátrahagyott leveleiben ezt írta: „Viszavonhatatlanul elhatároztam véget vetni ezen megunt, tühnetlen életnek; boldogult kedves gyermekem tudta magáról, hogy talán jön olyan idő, a mikor már tovább tűrni én sem leszek képes a fájdalom, a maradékok nem semmisítette meg, hanem meghagyta hogy én is magamon segíthessek. Arzenikum a maradék, a mi nekem is megadja a sir nyu-galmát, a mit oly óhajtvá várok.“

A villanyos élet.

— Jean Remeau rajza. — Jelige: Az idő pénz. N. B. Ez a történet már rövid idő múlva meg-esethik. I. Egy gyermek pillant meg a napvi-lágot. — Milyen nevet adjunk neki? — kérli az apa? — To! — válaszol az anyja. — Helyes! To rövid név, nem kerül sok időbe a kimondása. S a gyermeket To-nak keresztelték.

II. Mikor To egy napos volt, szülői egy in-tézetbe adták amelynek a célja a bétéket mi-nél előbb megérlelni. Ez új találmány volt. Olyan készülék, a mely hét hónap alatt éressé tett a gyermeket, testileg ugy, mint szellemileg. A mi hat év és három hónap megtakarításával ért föl. III. — Fiam, — mondá To apja a hetedik hónap végén, ime, — elérted a kort, mikor hozzáláthatz a tanuláshoz. Tanulj és dolgoz-zál! Jusson eszedbe, hogy az idő pénz, s hogy a jövő azé az embere, aki elele minden per-czét ki tudja aknázni. Menj most fiam, majd holnap többit foglalkozom veled, ha t. i. csu-zabajom nem engedi, hogy a tőzsdére menjek. VI. S To tanult buzgó lelkesedéssel, éjjel-nap-pal falva a ros könyveket. Nem evett egyebet, mint has extraktokat, hogy kevesebb időt veszt-tesen a lakomákra s azon volt, hogy egy híres orvos által föltáitást rendszer nyomán el-sajátítsa a bandisáts; mi által két könyvből olvasott egyszerre.

Huszonöt éves korában To volt század legtevékenyebb embere.

V. Egy napon, mikor fölálva őt sürgönyt mondott toiba, jobb kezével egy naplóban bal kezével egy térkép győteményben lapozott, egyik fülevél a telefonon át egy képviselő beszámolóját hallgatta, a másikkal a csalogány dalában gyönyörködött, To balszemével egy gyönyörű fiatal leányt pillantott meg, aki éppen arra ment.

A szerelem keresztül járta szívét. A leány szép volt! sat. Megtudta lakczimét, bemutatott magát s engedelmet nyert az udvarlásra.

VI. A, hogy dobogott mindkettőjük szive! — Az én nevem To; — az öné kisasz-zony? — Zi! — Vagyonom egy millióra rug; és az öné? — Másfél millióra. — Helv. Szeretem S. ön? — Én is szeretem ont. Azonnal egybekeltek.

VII. Boldogok voltak. Keves gyermekük volt. Összesen kétszer ikrek. To óriási összegeket gyűjtött össze. Zi neunkulónben. To átlag mindennap egy bankot alapított Párisban, B rlinben, Konstantinápolyban és Santa Fé de Botogában. Azonfelül naponta egyszer bukott meg. Óriási vagyronra tett szert. Csatornákat ásott, bányákat fedezett föl, tengereket száritott ki, már áfúrt teengerszo-rsokát hidalt ismét át, kibált tüzokádokban fölelesztette a tüzet s bámulatba ejtette vá-lalozásaival kortársait.

Egy este, mikor azzal foglalkozott, hogy az Aetna óriási kályhává alakítsa át, mely egész Sziciliát fűsse, megtudta sürgöny útján, hogy apja meghalt. To mentő volt önmagához. — Sírui fogok! — mondá szeretetteljes hangon, — de csak akkor, ha majd ráérek agg koromban. S azonnai bejegyzé notesszébe: — To tartozik apjának: könyekkel és órok halálával.

VIII. Egy este, váratlanul hazatért s egy fér-fit talált nejénél. — Az ördögbe, uram, tudhatná, hogy ilyenkor... Félbeszakította magát, mert az asztal alá egy második ferfi volt elrejtözve. — Ez már sok! Hát az egész világ.. Egy harmadik alak bujt elő a függönyök mögöl! — Ördög és pokol!... — Bocsánat, barátom! — könyörgött Zi, aki egy negyedik férfit huzott ki a szekrény-ből; — bűnös vagyok, de nem pazaroltam az időt! — Nagyon jó! — mondá To.

S a négy szerelmezt a szoba közepére állítva, gyors hangon mondá: — Nem érek rá, önöket egyenkint meg-ölni tömegesen fogom becüsületem megboszulni. Meg ne moczzanjának. Elővette a házi mitrailens-ét s közéjük lött!

XI. Hanem a földindulás megártott neki, jobb oldalán megütötte a guta. — Papa, — mondá egyik fia — az or-vossal tanácskoztam esetedre nézve. — Nos? — Megye a temetőbe sirt rendelni. — Helyes fiam, kiáltott To, örvendve, hogy ilyen szorgalmas fia van.

XI. — Mama, — mondák az ikertestvérek — papa meghalt, anélkül, hogy valaha ráért volna minket megcsókolni. — Igazatok van, de meg enyem sem. S gyorsan odaléptek az elhunythoz, vil-lanyosság segélyével összecucosították ajk-ait, — aztán először csókolták meg ele-tükben.

A közönség köréből.*) Tek. szerk. ur! Köszönetnyilvánítás. Fogadják legmelyebb köszönetemet mind-azon rokonnok, jó barátok s általában a megje-lent közönség kik boldogult nóm temetésén megjelenésekkel bánatomat enyhíteni szives-kedtek. Dané István.

* Ezen rovatért melyben a közérdektű felszólalások díjazalnal közöltenek, a szerkesztő csak a sajátóntó-sággal szemben vállal felelőséget. SZERKESZTŐI POSTA. A f. szerkesztő távollétében beküldött szépi-r, dalgozatokból az, a mit e heten nem közlünk, mind köszönettel mellőztetett. Felelős szerkesztő: Gáspár Imre. Kiadó: Kutasi Imre. 5887/1885.

Arverési hirdetés. Debreczen sz. kir. városnak „külső Gut“, „Haláp“, „Bánk“, „Nagyerdő“, „Monostor“ s „Ohat“ nevű erdeinek idei makk termése, folyó év szeptember hó 18-án d. e. 9 órakor a városháza nagy tanácsstermében nyilvános árverésen el-fog adatni. Az árverelni szándékozók az árverési feltételeket a számvevői hiva-talban mektekinthetik. Debreczen, 1885. szept. 10. A városi tanács.

